

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XV

BELGRADE 1984



<http://www.balkaninstitut.com>

јасно да ни у Београду неће дуго остати.

У последњем поглављу „Година 1862. у историји покрета за ослобођење и уједињење српског народа“ (стр. 280—285), аутор је закључио да Србија без 1862. не би дошла Калемегдан 1867. и коначно иселила Турке из српских градова. Могло би се још подвући да је политика коју је кнез Милош водио према Турској била већ застарјела и да се дипломатским средствима не може много постићи. Србија је почела размишљати да као и Црна Гора уђе у ослободилачке

ратове за ослобођење и уједињење српског народа.

На крају књиге дате су Напомене (стр. 287—316). Књига је иначе без илустрација, што јој умањује естетску вриједност. Чини се да је ова драгоцјена студија из српске историје XIX вијека могла да каже још понеку ријеч о размирицама унутар „концерта великих сила“, јер је дуготрајно дипломатско надмудривање имало велики утицај на расплет кризе. Аутор је пропустио да допише регистар имена на крају књиге.

Милорад П. Радусиновић

Димитар Сирков, ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЈА 1938—1941, Софија 1979, 344 стр.

Књига др Сиркова *Спољна политика Бугарске 1938—1941*, спада у ред ретких и пионирских дела у којима се обрађује проблематика спољнополитичких односа балканских земаља између два светска рата. Обрада спољне политике било које балканске земље, што значи и Бугарске, у једном узбурканом времену кад се није могло, хтело се то или не хтело, остати по страни, водила је неминовно обради читавог сплета догађаја на Балкану, па и у Европи, који су се одвијали филмском брзином у време припремања и започињања другог светског рата.

Аутор је извршио замашна истраживања архивске грађе и грађе која је објављена, како бугарске тако и грађе иностране провенијенције, из Немачке, СССР, Југославије, итд. Сирков је такође савладао обиман фонд литературе — домаће бугарске и на језицима многих европских земаља. И архивски извори и литература коришћени су критички.

И поред тога што се аутор нашао пред огромним низом догађаја који су завређивали пажњу, он је ипак успео да одабере оне који су имали већи значај и за Бу-

гарску и за њене суседе, и да их документовано и целовито обради и осветли. Текст рађен научним методом документоване анализе на крају појединих целина, глава или поглавља пропраћен је успешним синтетичким уобличавањима и суштинским објашњавањима појединих крупних питања или епоха. Материја је презентирана тематски по фазама које су адекватне стварним кретањима бугарске спољне политике током 1938—1941. године.

У првој глави књиге (стр. 13—32), аутор излаже и осветљава унутрашње и међународне услове за реализацију спољне политике Бугарске у време које обрађује.

У другој глави (стр. 33—67) презентирана је спољна политика Бугарске у 1938. години, с посебним акцентом на осветљавању става владе Бугарске према солунском споразуму између влада Југославије, Грчке и Турске.

У трећој глави (стр. 70—111) обрађени су токови бугарске спољне политике непосредно после Минхенског споразума, посебно утицаји збивања око Чехословачке на одређене промене у бугарској спољној политици и на сукобе опо-

зиције и владе око избора спољнополитичке оријентације Бугарске.

У четвртој глави (стр. 112—167) захваћен је период уочи почетка другог светског рата, а посебно је прегледано анализирана директива бр. 19 председника владе Кјосеиванова у којој је била јасније одређена спољнополитичка оријентација Бугарске.

У петој глави (стр. 168—204) осветљен је период спољнополитичких односа Бугарске за време позиционог рата између Немачке и западних сила.

У шестој глави (стр. 205—241) обрађен је период активирања бугарске дипломатије у другом делу 1940. и посебно њена активност око добијања Јужне Добруџе од Румуније.

У седмој глави књиге (стр. 242—301) захваћен је период притисака Немачког Рајха на Бугарску да се определи, крајем 1940. и почетком 1941, затим неутралисање антинацистичких снага и приступање Бугарске Тројном пакту 1. марта 1941. године.

У осветљавању и објашњавању токова спољне политике Бугарске у пренапрегнутом времену припремања и започињања другог светског рата, др Сирков је у низу крупних питања и комплекса односа између Бугарске и Немачког Рајха изложио оригиналне анализе и дао своје оцене које имају солидну основу. У бугарској историографији постоје два гледишта о оценама спољнополитичке оријентације бугарске владе у првој фази другог светског рата: по првом које је шире заступљено, Бугарска

је у то време водила политику лажне неутралности уз све шире и отвореније везивање за Хитлеров Трећи Рајх; по другом, Бугарска је стварно водила политику неутралности и неодређивања према било којој ратујућој страни.

Др Сирков гледа на спољнополитичку оријентацију Бугарске у поменуто време као на комплексну појаву која је под низом унутарњих и спољних чинилаца економског, политичког, војног и другог карактера носила елементе и карактеристике и једне и друге оријентације, и која је у појединим временским раздобљима мењана и коригована. Сирков оцртава пет специфичних фаза у развоју спољнополитичке оријентације Бугарске од 1938. до лета 1941. и у свакој открива посебне елементе, а цео овај процес се, адекватно нарастању оружане моћи и утицаја Хитлеровог Рајха на Балкану, завршава приклањањем бугарске владе и монархије Тројном пакту, односно везивањем Бугарске за Немачку.

Књига се завршава синтетизованим закључком у коме су посебно истакнуте и подвучене основне карактеристике спољне политике Бугарске у поменутом времену. Превод закључка на три светска језика омогућиће коришћење књиге у свету изван бугарских граница.

Књига др Сиркова представља значајан допринос библиографији новије историје и помоћи ће бољем разумевању и схватању међународних односа у Европи у првој фази другог светског рата.

Душан Лукач

Valerián Bystrický, KOLEKTIVNA BEZPEČNOST' ALEBO NEUTRALITA
Balkánske štáty a vytváranie záruk bezpečnosti v 30. rokoch, VEDA,
Bratislava 1981.

Добар познавалац историје балканских земаља између два светска рата Валеријан Бистрички,

угледни историчар из Чехословачке и писац многих радова из новије историје балканских народа